

אשר זעליג רי"ם
כגן 8
פעיה"ק ירושלם ת"ו

בס"ד

תשלומין בקריאת התורה

כ"ח ניסן תש"פ

כבוד ידיד נפשי ויקיר לבבי
מרבץ תורה ומזכה רבים
הרה"ג ר' מרדכי יצחק שווארץ שליט"א
רב קהילת ברכות שמואל, גבעת זאב
וראש ישיבת אורחות חיים

בדבר שאלתו, שאלת רבים, בשבת קודש הבעל"ט פרשת תזריע מצורע, היות והרשויות התירו להתפלל במנין במרחבים פתוחים האם יש להשלים בקריאת התורה את כל הפרשיות שהפסידו, או שמא רק הפרשה האחרונה.

לענ"ד יש להקל שלא לקרוא כלל את הפרשיות שהפסידו, ולקרוא פרשיות תזריע מצורע בלבד.

וזאת מתרי ותלת טעמי, ואבאר:

הנה הלכה זו מקורה ברמ"א (סימן קל"ה ס"ב):

"אם בטלו שבת אחת קריאת הפרשה בצבור, לשבת הבאה קורין אותה פרשה עם פרשה השייכה לאותה שבת".

ומקור הלכה זו באור זרוע (הלי שבת סימן מ"ה) וכ"ה בשבלי הלקט (ח"א עמוד נ"ד) ובספר האגודה (מס' מגילה פ"ג סי' ל'), עיי"ש.

אך בדברי גדולי האחרונים מצינו בזה כמה חידושים ותהיות, ואבאר.

א. בשו"ת מהר"ם מינץ (סימן פ"ה) הובא במגן אברהם (שם סק"ד) דייק מלשון ספר האגודה דאם דילגו שבת שיש בו שתי פרשיות כמו בהר בחקותי או תזריע מצורע אין משלימין, דלעולם אין קורין יותר משתי פרשיות, וכ"ה דעת הגר"א בביאורו. ומטעם זה גם אם ביטלו קריה"ת שבועיים או יותר אין משלימין אלא את הפרשה האחרונה, עיי"ש.

ופשוט לפי דבריהם דהוא הדין שאין משלימין בשבוע שקורין בו שתי פרשיות כמו בשבת קודש הבא עלינו לטובה, וכ"כ במשנה ברורה (שם סק"ז).

ועוד נראה פשוט לענ"ד דאין תשלומין אלא בשבת הראשונה, ואם השבוע נקרא פרשיות תזריע מצורע פשוט שאי אפשר בשבת שלאחר מכן יקראו פרשיות צו ושמיני וכיוצ"ב.

ואף שיש חולקים על המהר"ם מינץ עיין אליהו רבה, מסתבר שדעת המגן אברהם ורוב האחרונים מכריעה.

ב. בשערי אפרים (שער ד' סלי"ט) כתב דעד כאן לא אמרו שצריך להשלים, אלא בציבור שהתפללו ומסיבה כלשהי ביטלו קריאת התורה, אבל אם הציבור כלל לא התקבצו יחדיו, לא חל עליהם חובת הקריאה, כיון שקריאת התורה חובת הציבור היא ולא חובת היחיד, ואין חייבין להשלים.

ונראה פשוט לפי דבריו דבנידון דידן אין דין השלמה, דהלא בתי הכנסיות סגורים ולא התפללו בציבור, ולדעת השערי אפרים כל כהאי גוונא אין דין תשלומין.

ג. בשו"ת שבות יעקב (ח"ג סי' ו') נשאל ע"י בית כנסת שלא התפללו בה בכל שבת, והרבה שבתות לא התקיימו בו תפילות, האם צריך להשלים את הפרשיות. וכתב דלא אמרו שצריך להשלים אלא אם ביטלו פעם אחת, אבל אם מנהגם לבטל מדי פעם אין משלימין "דא"כ יבוטל מנהגן של ישראל לקרות בשבת רק הסדר המיוחד להם ע"פ תקנות חז"ל".

ויש לדון לפי דבריו בנידון דידן שמגיפה זו כבר משתוללת שבועות רבים, ועדיין אין לדעת כמה זמן תימשך, ובתחלה ניתנה רשות להתפלל בציבור, ואח"כ אסרו זאת, ועכשיו שוב התיירו, ואפשר שבעבור זמן שוב יאסרו זאת, וכל כהאי גוונא אפשר שאין דין תשלומין לפי השבות יעקב.

ד. עוד כתב בשערי אפרים (ש"ז סעיף י') דאם בטלה קריאת התורה בביהכ"נ ורוב המתפללים שמעו קריאת התורה בבתי כנסיות אחרים אי"צ להשלים. ובתקופתנו מצד אחד נסגרו בתי הכנסיות, אך רבים מתפללים בציבור וקורין בתורה במנייני המרפסות והחצרות, ואפשר שרוב המתפללים כבר שמעו קריאת התורה במניינים אלה.

סוף דבר, יש בשאלה זו כמה וכמה צדדים להקל, ואין לומר, וכי מה הפסד יש אם נקרא עוד פרשה בתורה, דאם לפי ההלכה והמנהג אין צריך תשלומין פשוט דיש בזה צד הפסד ששלשת העולים הראשונים יברכו על קריאה שלא בזמנה ומקומה. ואפשר דהוי ברכה לבטלה שקוראים בפרשה שאין צריך לקרותה, והו"ל כקורא פרשה בעלמא ומברך עליה, וצ"ע.

ומשום כן נראה לענ"ד שכל אחד ישלים פרשיותיו שנים מקרא ואחד תרגום, ולא יקראו בתורה אלא פרשיות תזריע מצורע בלבד.

ושמעתי בשם אחד הגדולים שאמר טעם שלא לקרוא קריאת תשלומין בנידון דידן, דרק בציבור שהיה מחוייב לקרוא בתורה ומשום כל סיבה שהיא ביטלו את הקריאה צריכים להשלים, משא"כ בנידון דידן, דמחמת חשש סכנה פטורים מקריאת התורה, וכיון שפטורים הם אין כאן תשלומין.

ושורש הסברא יש לו מקום, דאכן יש פוסקים שדימו תשלומין של קריאת התורה לדין תשלומין בתפילה, ובתשלומי תפילה מבואר להדיא במשנה ברורה (סימן ע"א סק"ד). אך יש לדחות סברא זו מחדא ותרי טעמי:

א. אין נידון דידן דומה לאונן כלל, דחכמים פטרו את האונן מן המצוות, משא"כ בנידון דידן שאין כאן פטור כלל, אלא גדר אונס משום חשש פיקוח נפש, וכל עיקר הלכה זו של תשלומין בקריאת התורה ניתנה במקום אונס.

ב. במקור הלכה זו שבאור זרוע אין נראה שהלכה זו גדרה תשלומין, אלא שעיקר תקנת הקריאה היתה להשלים את התורה אחת לשנה, ואם לא קראו שבת אחת קורין בשבת הבאה, ולפי זה אין הבדל כלל בסיבה למה לא קראו, אם משום פיקוח נפש או שאר אונס.

באהבה כפולה ומכופלת

(ברכות י"א ע"ב)

אשר וייס

